బెదరిన హృదయం

శ్రీమతి మునిపల్లె సరస్వతి

ఆ రోజరుణ రేఖలాకాశాన్నంతానలంకరించాయి. పిల్లవాయువులతో పూభారంగావున్న పూమొక్కలు తలలూస్తున్నాయ్. శుకపిక నినాదాలు చైతన్యాలకు అంతులేదు. ఇల్లాండ్రు పనులన్నీ చక్కబెట్టుకొని, ద్వారాలముందు నిలబడి వొకరినొకరు ప్రశ్నలు వేసుకుంటున్నారు. "ఏం వదినా! ఏంటీ కథ!" అని రంగమ్మ వదినను ప్రశ్నిస్తోంది పల్లెముఖ మెరుగని పున్నమ్మ. రంగమ్మ పెదవి విరచి "అంతా చోద్యం! నేనొక ఆలిండియా రేడియో నయ్యానుగాబోలు! మీవార్నడగరాదంటే పిల్లా!" అని రంగమ్మ నీళ్ల తూగతో దాటిపోయింది.

కాంతం యింటిపని యింకా కాలేదు. జలుబు భారంతో జ్వరంతో పాపం మూలుగుతూ వంట చేసుకుంటోంది. ఇంటిలో బిడ్డాపాపలేరు. ఆరోజు కాంతం యిల్లు హీనస్వరంతో మూల్గుతోన్న రోగిలావుంది. పెండ్లయిన క్రొత్తల్లో కాంతం యిల్లు కళకళలాడిపోయింది. ఈ రోజు చిక్కి శల్యమైన మస్తిష్కంలా వుంది. వంకాయకూరకు పోపుపెట్టి కాంతం అటక మీది అద్దం చూచుకుంది. కాంతం గుండె ఝల్లుమంది. "ఇదిగో పారూ! చూడూ, నీ చంద్ర బింబంలాంటి నీ ముఖానికి యీ మచ్చ" ... అని దేవదాసు పార్వతిని అనినమాటలు జ్ఞప్తికొచ్చాయి. పాపం అమాయకురాలగు కాంతం హృదయం సముద్రతరంగాల్లా ఘోషించింది. ఎక్కడలేని ఆవేశం వొక్కసారి పొంగింది. తెలియనిరీతిగా కంటి వెంట నీటిబిందువులు జగేల్‌మంటూ అద్దంపైరాలిపోయాయి. 'పిచ్చిదానా! - కాంతం. ఇదిలోకమమ్మా! నీకు తెలియదూ ... ఇరువది రెండ్లేడ యువతివి. ఎందుకలా పెట్టినింట కన్నీరు, కారుస్తావు?"

అని అత్తగారియాత్మ ప్రబోధించింది. కాంతం తలకట్టు సరిచేసుకొని కన్నీళ్లు తుడుచుకొని వంటగది సర్దుకుంది. కాంతం జీవితం ఆరోజు కారోజుకు దుర్భరంగావుంది. గడపమీద కూర్చొని రెండు చేతులు చెక్కిళ్లకు చేర్చి 'యీలాంటి హృదయాలెన్ని దగ్ధమయిపోతున్నాయోగదా! ...' అని కాంతం లోలోపల పలవరించింది. ఇల్లంతా గల్లంతుగావుంది. కాంతం మనసు బిక్‌బిక్ మంటోంది. కారాగారంలోనున్న ఖైదీకైనా స్వేచ్ఛ వుంటుందేమోగాని కాంతానికి మాత్రం మనోవ్యధచేత యిల్లు అపరకారాగారంగావుంది. ఏమి చేస్తుంది? పుట్టింటికి వెళ్ళ ప్రయత్నించింది ఎన్నోసార్లు. అప్రయత్నంగా కాంతం మూటాముల్లేసర్దుకొని ప్రయాణమయిన రోజులెన్నో వున్నాయి. కాని తెలియని రీతిగా ఎలక్ట్రిక్ షాక్ కొట్టినట్లుగా కాంతం పుట్టింటికి ప్రయాణం సున్నజుట్టేది. తానెవరి కొరకై ఎదురు చూస్తోందో ఆవ్యక్తి యింకను యింటికి రానేలేదు. ఈసారితో కాంతం మనసు దృఢపర్చుకుంది. వేకువనే పుట్టింటికి ప్రయాణం ... అనుకుంది

"బావా! ... నామనః పూర్వక నమస్కృతులు. మనకు వివాహమైన తొలిదినాల్లో మనమైత్రి ఏ విధంగా వుండేదో అర్థం జేసుకో ... నీకంటే విజ్ఞానంలోను, వయసులోను నేతక్కువే.... నేను నీ బలవంతమగు రోకలిబండదెబ్బకు ఎంత వోర్చుకున్నానో నీకు తెలుసు. అంత రక్తము నాతలనుండి ప్రవహించినప్పటికిని నాకంట కన్నీరు తిరుగనేలేదు. బావా! నాలో ఏ తప్పు జూచికొట్టావో నాకే తెలియదు. మనయిరువురిమైత్రికి చెలియలి కట్టకలె

నున్న అత్తగారు మరణించుటయే నాకీయవస్థ. మీ కానుఖసౌఖ్యాదులు. నీకు ఋణపడియున్నందుకే నారక్తాన్ని నీవుచూచి సహించగల్గావు. ఈ కట్టు గుడ్డను పాపచూచి అడిగితే ఏమని చెప్పాలో దిక్కు తోచకున్నది. నిన్ను చూసే భాగ్యం నాకులేదను కుంటాను. పెండ్లయిన క్రొత్తల్లో మన ఎదురింటి దంపతులు కొట్టుకుంటూంటే నాతోమీ రేమన్నారు! "కాంతం! నిన్ను ఎన్నడూ పశువులాప్రవర్తించి కొట్టను." అని నాతో కిటికీముందు అనలేదూ! గడచిన మాటలెందుకు కదు బావా! బావా!... ఇకశలవు.

ఇట్లు
అభాగిని కాంతం

ఆ వుత్తరాన్ని పదేపదేతనలోతాను చదువుకొని వెక్కి వెక్కి ఎడ్చింది. భక్తవత్సలం బావగదిలోకి వెళ్ళింది. తలుపులు వారగా వేసివున్నాయి. గోడకు గోఖలే గాంధీ, క్రీస్తు మొదలగు మహా పురుషులచిత్రాలు అందంగా వున్నాయ్. గోఖలే చిరునవ్వు కాంతాన్ని వోదారుస్తున్నట్లనిపించింది. క్రీస్తు సహనధర్మాన్ని కాంతానికి వుపదేశిస్తున్నట్టే కాంతం కంటి పాపల్లో మసలుతూంది. ఆయన ఫోటోనుచూసే కాంతం పుట్టింటి ప్రయాణాలెన్ని సార్లో ఆపివేసింది. బావ గది చిందరవందరగా వుంది కాంతానికి. తానువ్రాసిన వుత్తరాన్ని డ్రాయరుమీద చిన్న పుస్తకం క్రింద దాచింది. గదంతా సర్ది వెనక్కు దిరిగి చూసింది. భక్తవత్సలం 'కాంతం, కాంతం' అని పిలిచినట్లనిపించింది. ముకుళించిన పద్మములా ముఖం ముడుచుకొని వాడిపోయినట్లయింది. చిందరవందరగానున్న కుర్చీలన్నీ సర్దింది. ఎన్ని సార్లు తనను బావపిలుస్తున్నప్పటికిని వెనుకకు తిరిగి చూచినా బావ ముఖం నిజంగ భయంకరంగా కన్పిస్తోంది కాంతానికి.

2

"వెంకమ్మపిన్నీ! మీ అమ్మాయి వస్తోంది. రావమ్మా బయటికి" అంటున్నారు యిరుగక్కలు. కాంతం చిన్ననాటి స్నేహితురాలు కాత్యాయని ఎదురు వెళ్ళి "కాంతం! కాంతం! ఏంటే యీ కట్టు?" అని తన సుకుమారమైన హస్తాలతో కాంతం ఫాలభాగాన్ని నిమిరింది. కాంతం మనసు భగ్గుమంది. కురుపుతో అసలే బాధపడుతోంటే దానిమీద కారం చల్లినట్టు యీ స్నేహితురాలిమాట లింకా కలతపెట్టాయి పాపం కాంతాన్ని. 'కాదు — కచ్చీ! మొన్న డాబాగోడలకు సున్నంరాస్తూంటే నిచ్చెనమీదనుండి జారి పడ్డాను' అంది వ్యాకులతగా. కాని కాత్యాయని నమ్మలేదు. "నిజం చెప్పడం లేదు అమ్మ దొంగా"! కాంతం నాకు చెప్పవా? అని త్రోవలోనే నిలవేసింది కాత్యాయని. కాంతానికేమీ పాలుపోలేదు. ఏ విధంగానో తప్పించుకొని కాంతం పెంపుడమ్మ వెంకమ్మయింటికి జేరింది. 'అమ్మా! అమ్మా! నాన్నగారు రాలేదేమ్మా?... నాకేమి తెచ్చావు? అనిమూడేళ్ళ మారుతి ముసిముసి నవ్వులతో కాంతాన్ని పెనవేసుకుంది. మారుతి అమ్మ నడుమును వదలి వొక్కసారి అమ్మ ముఖం వంకచూసింది. మారుతి పెదవులు తడబడ్డాయి. "అమ్మా! ఏంటే అకట్టు? చెప్పవూ?... కూర్చో అమ్మా కూర్చోవే..." అని మారుతి పంతంగా అరుగుమీదకులాగింది. యీ సంభాషణంతా విన్న వెంకమ్మగారు కంచుచెంబునీళ్ళతో గబగబా బయటకు వచ్చింది. "కాంతం వొక్కదానవేవచ్చావేమే?... అబ్బాయిరాలేదూ..." అని వెంకమ్మ చెంబు కాంతం కాళ్ళముందు పెట్టింది. వెంకమ్మ కాంతం ముఖం చూసేసరికి లోపలనుకుంది. ఇదేదో కథ జరిగిందని. కాంతం కాలిపోతున్న హృదయవేదనతో కథంతా వెంకమ్మకు చెప్పకోలేక పోయింది. లాలన పాలనలతో వెంకమ్మ అడిగిచూచింది. కాంతం బయటికి రానీయలేదు. కాంతానికి కష్టసుఖాలు చెప్పకోడానికి అండాదండా లేకపోయారు. 'నా' అనే దిక్కులేకపోబట్టే యిన్ని కష్టాలు ముందునిల్చాయి మురిపెముతో పెంచిన తండ్రి స్వర్గస్థుడయ్యాడు వివాహంచేసి ... భర్త చనిపోగానే వెంకమ్మకు కాంతంమీద మోజు తీరిపోయింది. వెంకమ్మకు

సుబ్బమ్మగారు పంతులుగారి భార్య అన్నపూర్ణమ్మ వాళ్లు చెప్పినమాటలు కాకరకాయలకు కారంబెట్టినట్టు పట్టినయ్. "వెంకమ్మపిన్నీ! చూడు. పెళ్ళయిన తర్వాత మనపుట్టింటి వాళ్ళను మనంమర్చిపోలేదూ! ఇపుడు మన పుట్టింటివాళ్ళ ననుకుంటున్నామా? ... ఏదో అందగా వుంటాడు — మీవారి తమ్ముడుకొడుకులున్నారుగా మూడోవాణ్ణి దత్తు తీసుకో ... నీకు మంచిది." అని నూరి పోశారు. కాంతం పెండ్లయిన నాల్గుమాసాలకే వెంకమ్మ పిల్లవాణ్ణి పెంచుకుంది. అది కాంతానికి కొంచెం కష్టంగా తోచింది. కాని పెండ్లయిన తొలిదినాల్లో భక్తవత్సలం బాహువుల్లోపడి మర్చిపోయింది. ఇప్పుడు మాత్రం కాంతం శరీరం కంపించిపోతోంది. వెనుక గొయ్యి ముందునుయ్యిలావుంది కాంతం జీవితం! వెంకమ్మ అల్లున కెన్నో వుత్తరాలు వ్రాయించింది. ఒక్కదానికీ జవాబు వచ్చినట్టులేదు. నాల్గుమాసాలు నిండిన కాంతం నానాయాతనలు పడుతోంది. వెంకమ్మ పెంపుడు కొడుకు భ్రమలోపడి కాంతంన్నే మర్చిపోయింది. స్వర్గీయులైన కాంతం తండ్రి నేర్పించిన చిన్ననాటి సంగీతం తప్ప కాంతంలో నిల్చి పోయిన విద్యయేమీ లేదు. రోజురోజుకు వెంకమ్మగారి చీత్కారాలు ఎక్కువయ్యాయి. కాంతానికి కూతురుచెప్పిన వుపాయమే బాగని పించింది.

ఆరోజు దసరా ... పిల్లలు క్రొత్తబట్టలు ధరించి అయ్యవార్లతో 'జయీభవ! దిగ్విజయీభవ! అంటూ చందాలకు వస్తున్నారు ప్రతియింటికీనూ ... మారుతి చింకిబట్టలతో అమ్మతోపాటు కుక్కిమంచంలో కూర్చుంది దొడ్లో జామచెట్టుక్రింద. పాటలు, పద్యాలు వినిపిస్తున్నాయి, కాని మారుతి అమ్మను వదలి వెళ్ళనే లేదు. కాంతం తనలోతాను పెదవివిరచి ... "మారుతీ! నీవుగూడా పోయి చూడమ్మ!" అని తలనిమిరిందిబరువైన కళ్లతో... మారుతి చిత్తరచూపులు చూసింది అమ్మవైపు. మాతృహృదయం క్రుగ్గిపోయింది. ఉదయకిరణాలు పచ్చని తోరణాలలోనికి చీల్చుకొని చొచ్చుకొని వస్తున్నాయి వసారాలోకి. వెంకమ్మ పొయిదగ్గరపనిలో మునిగివుంది; "అమ్మా! ఎక్కడైనా సంగీతం చెప్ప రాదా!" ... అని మారుతి తనకుతోచిన వుపాయాన్ని వెలిబుచ్చింది మరోసారి ... కాంతం విని 'సరేలేమ్మా' ... అంది ముక్తసరిగా ... మారుతి అడ్డప్రశ్నలెన్నో వేసింది. 'నేను నాన్నారిదగ్గరకు పోయివస్తాను నన్నుపంపవా అమ్మా!' అని మారాంచేసింది. కాంతం 'వద్దమ్మా!' అని అనేసరికి మారుతి దిక్కుమొఖం వేసింది. 'అమ్మా! నిన్ను నాన్నగారు, కొట్టారా? ... అంది వుండలేక మారుతి. 'కొట్టలేదు, మీనాన్నగారునన్ను కొట్టడం ఎప్పుడైనా చూశావా? ...' అంది కాంతం. మారుతి ముఖం వికసించింది. కాంతం చీర గాలికి రెపరెపలాడింది.

3

అనోక పెద్దమేడ. సుందర భవనంలా వెలిగిపోతోంది. సిరిసంపదలతో తులతూగుతున్న రాజభవనంలోనివారికి యభాగినుల పవిత్రజీవితాశలా స్ఫురిస్తాయి? ... ఆ భవనానికి తగినట్టు రూపలావణ్యవతియగు నవయవ్వన నారీమణి నాట్యమాడుతూన్నట్టు తిరుగుతోంది. ఆమే ప్రస్తుతం భక్తవత్సలం ప్రియురాలు. వారిద్దరొకే ఆఫీసులో వుద్యోగంచేస్తున్నారు. ఆమె టైపిస్ట్‌రాణి. కథ బాగానే జరిగిపోతోంది. తల్లితోవున్న లలిత భక్తవత్సలంతో భోగాలకు లోనయింది. వచ్చిన సొమ్ము వచ్చినట్టే విలాసాలు!

రాత్రి 12 గం॥ల సమయం. నలుగురు పెద్దలు 'భక్తవత్సలం! తలుపుదియ్ ... ఊ ... పొడుస్తా!' అని కత్తి ఎత్తిన వ్యక్తికి అడ్డువచ్చిన తన అర్ధాంగిని జూచి, భక్తవత్సలం మేల్కాంచాడు. తన కండ్లను తానే నమ్మలేకపోయాడు. గదిలో పరుండియున్న తనను బయటి వసారాలోకి పంపినదెవరో తనకే తెలియదు. వెంటనే తన కాంతం కంటిముందు నవ్వినట్లు

తోచింది. కాంతం పాదాలమీదపడి క్షమాభిక్ష పెట్టమని కోరుకుందామనుకున్నాడు. తన శరీరం తానే మెల్లగా గిచ్చుకున్నాడు. — నిజమే తానున్నది గదిలో గాదు. బయటివసారాలోని వో ప్రక్క పడివున్నాడు. భక్తవత్సలం మనసుకు అంతా వింతగావుంది. ఏంచేయడానికి తోచలేదు. లలిత ఏమైంది. తలుపు తడదామనుకున్నాడు. లలితను కష్టపెట్టడం యిష్టంలేదాతనికి. ధైర్యంచేసుకొని పక్కమీదనుండి లేచాడు. అగ్నిసాక్షిగా వివాహమాడిన కాంతం మొహాన దుమ్ము చల్లాసేయని భక్తవత్సలం మనసు చాల బాధపడింది. మెల్లగా వరండా మెట్లు దాటాడు. భక్తవత్సలాన్ని ఎరుగును గనుక సీమకుక్క నోరు మూసేవుంది. నందివర్ధనచెట్లు పాలవెన్నెల్లో వెన్నముద్దల్లా ముచ్చట గొల్పుతున్నాయ్. చెట్లను చాటు చేసుకొని మేడపైకి ఎక్కాడు. ఆ ఇంటిలో మెలగినవాడికి ఆ యింటి కీలకాలు తెలియకుండా వుంటాయా!... మేడమీదకు అల్లుకొనివున్న మాలతీ తీగ గాలికి రెపరెపలాడుతూవుంది. పరిమళం విరజిమ్ముతోంది. అద్దం అతికివున్న గది దగ్గరకు వచ్చాడు. చెవిఆన్చి కూలబడ్డాడు. ఏవో క్రొత్త మాటలు విన్పిస్తున్నాయ్. పాపం భక్తవత్సలానికి వెర్రిఎత్తినట్లయింది. తన కండ్లను తానే నమ్మలేకపోతున్నాడు. తన కండ్లముందలాంటి సంఘటన ఎన్నడూ జరుగలేదు. అతని బుఱ్ఱమీసాలు, వినాయకుని బొజ్జ, విలాసంగా వికవిక నవ్వుతున్నాడు. లలిత వీవనతో విసరుతోంది గదిలో... (బొమ్మ) ద్వారంలో ముగ్గురు కావలివాళ్లు. వాళ్లు యితని పరిచారకులై యుంటారని గ్రహించాడు. వాళ్ళ చేతుల్లో తళతళ మెరుస్తోన్న కత్తులు కన్పించాయి. ఆ సన్నివేశాన్ని చూస్తున్నకొలది భక్తవత్సలానికి భయం ప్రబలమైపోతోంది. మేడదిగి పండుకుంటే పట్టుకొని చంపుతారేమోపోతూ ... ఆ సున్నపు పొరలమధ్యే సొక్కి నిద్రించాడు భక్తవత్సలం. చందమామ పకపక నవ్వుతూ పండువెన్నెలను ప్రసరిస్తున్నాడు. అతని పెదవులనుండి యప్రయత్నముగా 'కాంతం ! నా చిట్టీ!' అనే మాటలు వెలువడ్డాయి.

కాంతం శూన్యం ... శుష్కించిన శరీరంతో కాంతం మట్టిగాజుల మ్రోతవలె ఎముకలతో నిండివుంది. ఆమెలో మిగిలింది ఎముకలే. ... అతని కన్నులనుండి జలజల నీళ్లు ధారగా ప్రవహించాయి. లలిత యిల్లు పాపభూయిష్టం ! నిజం కాంతం చెప్పినమాట. ఆమె మాటలు వినక ప్రవర్తించినందులకిది శాస్తి. అంతా భగవంతుని చిత్రం ! యీ వచ్చిన నలుగురే తన మంచాన్నిఎత్తి బయటపెట్టి, లలితతో కాలం గడుపుతున్నారని గ్రహించాడు.

4

కాంతం సొమ్మంతా మాయమయినది. వెంకమ్మగారు పెంపుడు కొడుకును పట్నం చదువుకు పంపడములో కాంతం జీవితం కాలిపోయింది. మారుతి చెప్పినట్టుగా కాంతం నాల్గుచోట్ల సంగీతం ట్యూషన్లు ఏర్పాటుచేసుకుంది ... కాంతం దారిద్ర్యం కొంత వరకు మాయమయింది. భర్తలేని కారణంచేత ఆమె ముఖం వికసించనేలేదు. 'లోకులు కాకులువంటివారు. పాపం అన్నెం పున్నె మెరుగని కాంతంపై ఎన్నో వట్టి మాటలు కల్పించారు. కాంతం జీవితం మంటగలపాలని ప్రయత్నించారు యిరుగు పొరుగువారు. కాని బాల్యస్నేహితురాలగు కాత్యాయని కాంతాన్ని ఆదరించింది. కాంతం పంథా మారింది. కాత్యాయని బి. ఏ. చదివి వున్నత హోదాలోవుంది. అవివాహిత. తనకున్నదాంతో కాంతం కాపురాన్ని కలిపివేసుకుంది. విద్యావంతురాలగు కాత్యాయని కాంతం కష్టాలను గుర్తించింది. కాంతం భారం కాత్యాయని వహిస్తోంది. "కాత్యాయని కెందుకీ యభిమానం? కాంతం జీవితభారాన్ని కాత్యాయని వహిస్తోందని ఎత్తిపొడిచారు కొందరు. కాని చదువరియైన కాత్యాయని జంకలేదు. కొందరు రౌడీలు కాత్యాయని యన్నయగు వరప్రసాద్‌కు, కాంతానికి సంబంధం వున్నట్లు రూఢిచేశారు. సత్యమే జయమన్నట్లు, పవిత్రుల స్నేహాలు పవిత్రంగానే వుంటాయి. వారి వూహా సౌధాలు కూలిపోలేవు. వారి యాంతరంగిక నిర్మాణాలే వేరు. పతిత అని

ఎంచబడిన కాంతం నిజంగా పతితేనా ? ... కానేర దని కాత్యాయని ప్రతివాదం !! కాంతం రోజు లలాగే దొర్లిపోతున్నాయ్. లోకుల మాటలు లక్ష్యపెట్టక కాంతం కాత్యాయని యింటిలో పురుడు పోసుకో నిశ్చయించింది.

♦ ♦ ♦

"లలితా ! నిజంచెప్పు. ఎవరా పెద్ద మనిషి ?" అన్నాడు భక్తవత్సలం. జేవురించిన కండ్లతో. ఆ మాటలువిన్న లలిత ఆశ్చర్యపడింది. ఆఫీసు నిశ్శబ్దంగావుంది. మధ్య మధ్య వీరి సంభాషణ వింటోన్న రమణ అదోలా చూస్తున్నాడు. రమణ లలితవైపు చూస్తున్నాడు. లలితప్రేమఖండంకోరకు ప్రయత్నించి విఫలుడయ్యాడు రమణముందే. ఇదే తరుణమని ముసి ముసి నవ్వుల్తో రమణ లలిత చూపులకు అడ్డుచూపులు విసరుతూ నిడివిగా పోనిస్తున్నాడు. లలిత భక్తవత్సలంతో "ఇది ఆఫీసు సుమా ? .. ఏంటీ గోల !" అంది చిరాగ్గా. భక్తవత్సలం వొళ్లు మండిపోయింది. తనలో తాను పేలవంగా నవ్వుకున్నాడు. లలిత వుదయం కాఫీయిస్తే కందిపోయిన ముఖంతో గంట సేపు చూశాడు గ్లాసులోకి. చీకూ చింతా లేని లలిత యిచ్చిన కాఫీని చెత్తకుండీ చేత త్రాగించాడు. పెద ముఖాల్తో ఆఫీసులో ఎవరిపనివారు చూచుకున్నారు. లలిత సైకిల్ బెల్ మ్రోగిస్తూ త్రోవలో రమణను కలుసుకుంది. వారిద్దరి వైఖరిని ఆఫీసు తాళంవేస్తూ భక్తవత్సలంచూచి క్షణకాలం స్తంభించిపోయాడు. భక్తవత్సలం కోపంతో లలిత యింటికి పరుగుదీశాడు. లలిత యింటికిరాలేదని ముసలమ్మ చెప్పింది. పట్టరాని కోపంతో తన కొంపకు జేరాడు. ఇంటి తాళాలు బూజుపట్టి వున్నాయి. బలంకొద్దీ వాటిని పగులగొట్టాడు. ప్రతి వస్తువు దరిద్రంతో మూలుగుతున్నాది. ఎన్నోసార్లు యిల్లంతా గస్తీ దిరిగాడు. ఆనాడు కాంతం వ్రాసిన వుత్తరం చేతికి దొరికింది. చేతులు గజగజ వణకాయి. కుర్చీలో కుంటివానిలా కూలబడ్డాడు. కాస్త మెదడు ఎన్నో వూహాల్తో పెకల్చివేసింది. కాంతం దగ్గరకు ఏముఖంపెట్టుకో వెళ్లడం ? ...

♦ ♦ ♦

కాంతం కాత్యాయని యింటిలో ప్రసవించింది. ఆడపిల్ల కాంతానికి — బాలింత జబ్బు పైబడుటచే కాంతం పురిటిమంచంలోనే కన్నుమూసింది. తొలకరి చినుకులు చిటపట పడ్తున్నాయ్. పురిటిమంచంలో పిల్ల కెవ్వుకెవ్వున అరుస్తోంది. కాత్యాయని పిలిపించిన నర్సు దాటిపోయింది. భక్తవత్సలానికి ప్రసాద్ ఫోనుచేశాడు. వెంకమ్మకు పట్టిట్టియేడ్పు లెక్కువయ్యాయి. అయిదేళ్ళ మారుతి అమ్మకోసం అలమటించిపోయింది. కాత్యాయని కన్నులు చెమ్మగిల్లాయి. తీరని ఆశలతో కాంతం దాటిపోయింది. భర్త రాకకోసం అంతా ఎదురుచూస్తున్నారు. ఉదయం 10½ గంటలకు కాత్యాయనిగారింటిచుట్టూ జనం క్రిక్కిరిసి వుండిపోయారు. జనాన్ని త్రోసుకుంటూ యువకుడొకడు వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తూ వస్తున్నాడు. మేడమెట్లనుండి బెదరిన హృదయంతో చూస్తూవుందీ కల్లోలమంతా కాత్యాయని.

వెంకమ్మ అల్లుణ్ణి కౌగలించుకొని భోరున ఏడ్చింది. కాంతం ముందు కూర్చొని భక్తవత్సలం గగ్గోలు చేయనారంభించాడు. తాను చేసిన పాపాన్నంతా వెలిబుచ్చాడు. మెట్లమీదున్న కాత్యాయని హృదయం భగ్గుమంది. కన్నులు చింతనిప్పుల్లా వుండిపోయాయి. "దిక్కులేనివాళ్లగాజేసే యీ దుష్టునకిదే ప్రాయశ్చిత్తం !" అని మనోద్ఘాటన కాత్యాయనికి. కాంతం జీవితం కాత్యాయని హృదయంలో నాటుకుపోయింది. తాను వివాహం చేసుకోడానికి వెనుకాడేది ఎవరన్నా వచ్చినప్పుడు. కాంతంపిల్ల పురిటిలోనేపోయిందని విన్నది. మళ్లీ భక్తవత్సలం లలిత కొంపలోకి జేరినట్లుకూడా విన్నది. 'కాంతం లాంటి స్త్రీలెంతమంది కూలిపోతున్నారో'నని కాత్యాయని వివాహితల్ని చూచి జాలిపడేది. కాంతం గాధ కాత్యాయనికి మరువని తలపై మసలుతోంది.

—:0:—